

queum ceterosque planetas. At materia *subtilis*, sive *ætherea* illa est, quæ replendis omnibus interstitiis sese citissime accomodat. At hoc modò philosophari fabulari omnino est; atque hinc factum est, ut hoc Cartesiani systematis commentum rejiciant severiores cartesianæ Physicæ reformatores. Quod autem spectat materiam ætheream, in tota Physices serie de ea jam plura diximus. Quia verò materia illa sub sensu cadere non potest, mirum non est, quod de hujus materiæ natura et proprietatibus tot hypotheses proferant Philosophi, qui conjecturis delectantur. Sed de hujus materiæ usu vel potius abusu sermo deinde sapius recurret in Physica particulari. Ceterum quod in hac quæstione prolixius quidem tractari solita, rerumque physicarum copiosissima, brevius egerimus, nemo nos tanquam justo breviores reprehendat; brevissimas enim curtissimasque esse nostras hac in re cognitiones, ingenue fatemur.

ARTICULUS III.

De corporis natura.

I.

Cum de universalibus corporum proprietatibus in universa Physica generali hactenus disputatum sit hinc doctrinæ ordo postulat, ut celeberrimam de corporis natura sive essentia quæstionem adgrediamur, atque tandem primæ Physices parti finem imponamus. Hic autem caveri maximè debet vocum ambiguitas. Observavimus jam in Metaphysica, duplicem *essentiæ* significationem; vel

enim essentia est *realis*, hoc est, primarium illud attributum, ex quo derivari possunt alia omnia attributa, quam quidem essentiam nobis ignotam esse demonstravimus: vel essentia est *nominalis*, collectio nempe omnium attributorum, quæ in re aliqua observantur. Rursus autem attributa vel sunt *essentia*, vel *universalia* duntaxat; hæc autem deo probè distinguenda sunt; fieri enim potest ut attributa quædam in omnibus corporibus deprehendantur, quæ tamen ad ipsam corporum naturam non pertineant, sed pro mera naturæ lege haberi debeant. His præmissis quæ quidem in Methaphysica, atque etiam in Logica accurate explicavimus; jam *corpus*, sive *materiam* definire licet substantiam *sensibilem*, quæ explicatas in Physica generali proprietates habet. Illas autem proprietates uno, ut ita dicam, oculi ictu contemplari, iterumque revocare operæ pretium est.

II. In præcedenti definitione notandum hic diligenter, corpus dici *substantiam sensibilem*; hic enim consideramus tantum corpus *physicum*, nihilque de simplicissimis, et inextensis materiæ elementis affirmare audemus. Et quidem si elementorum naturam investigantes, ea extensa esse, dicamus, nihil prorsus dictum videtur; rursus enim elementa illa alias haberent partes, aliæque elementa. Si autem ea extensa non esse dicamus, res videtur absurda; qui enim intelligi potest, id, quod extensum non est extensionem aliquam constituere? Respondere quidem posset Leibnitianus, extensionem velut *phenomenon* habendam esse. Verùm hypothesis illa, de qua frequens mentio jam ante incidit; præcaria omnino est, totaque innixa sufficientis rationis principio, quod sæpè sæpius impugnavimus. Alii autem, et

quidem percelebres viri, corporis nomine intelligent punctorum systema pro diversis viribus attractivis, et repulsivis per varia spatii *realis* loci ad diversas distantias dispositum, ut antea explicavimus. In hac scilicet opinione nullus est *contactus immediatus*, nulla *continuitas* vera, et accurata, sed *relativa* duntaxat, et *apparens*. Ea certè à nobis persapè creditur *continuitas* vera quæ proculdubio est *apparens*. Si enim corpora quædam ad talem inter se distantiam constituta sint, ut sub angulo 16 minori videantur, in corpus unicum, perfecteque continuum coalescere oculis apparent.

Verùm hæc opinio tota fundatur in ipsa *continuitatis* lege, quam quidem in omnibus corporibus, et in minimis materiæ elementis accurate demonstratam esse, nemo affirmabit. Quæ cum ita sint, præsens quæstio difficultatis, et *periculose plena alexæ* nobis videtur; quare ab illo hac in re iudicio nobis abstinendum esse, existimamus, subtilioremque controversiam sagacioribus ingenii relinquimus. Unum observare satis erit, nihil omninò esse in his opinionibus, quod fidei vel leviter contrarium reprehendi possit; inter animas et corpora *essentiale* et *intrinsecum* semper manebit discrimen in his duobus positum, quod *materia sensibilis*, et *cogitationis*, ac *voluntatis incapax*; at *spiritus* neque *sensus* nostros afficiunt, neque possunt cogitare, aut velle. Nec quis sibi persuadeat, *Metaphysicis* detrahi *desumptum* ex *materiæ extensione* argumentum, quo scilicet *validissimè* probant, *materiam cogitare non posse*; totam enim vim retinet argumentum, etiamsi *cordas physicùm* constet ex *simplicissimis*, et in *extensis* elementis. Si autem ele-

menta *conjuncta* cogitare non possint, ea quoque seorsim cogitare repugnat. Hæc autem omnia comparari debent cum iis, quæ de animæ *spiritualitate* in *Metaphysicis* institutionibus fuse et magno rationum pondere explicavimus.

III. Iisdem ferè difficultatibus obnoxia est gravissima alia de *impenetrabilitate* controversia, an scilicet ad corporis *essentiam* *proprietas* illa pertineat. Et quidem si *extensio* inter *essentiales* corporis *proprietates* numerari non debeat, jam nihil absurdi videtur, quod plures corporis partes eundem occupent locum; id quidem præter *universales naturæ leges*, et *corporum omnium proprietates*, ac proindè non sine miraculo contingeret; at *immutabili* corporum *essentiæ* minime repugnaret. Simili ratione si admittantur in minimis, et *simplicissimis* materiæ elementis vires quædam ad certos limites *repulsivæ*, et quibus oriatur *impenetrabilitas*; illæ quidem vires *pro naturæ legibus* haberi debent, quas proindè *leges Supremus naturæ Auctor* suspendere, et *mutare* potest, ideoque ad corporum *essentiam* non pertinent; cum *essentias rerum immutabiles* omninò esse et *necessarias*, demonstratum sit in *Metaphysica*. Nec minus *difficilis* atque *implicata* evadit quæstio in *hipothesi Leibnitiana*, juxta quam *extensio*, *locus*, *spatium* pro *meris phænomenis* haberi debent, ac proindè et pro *mero phænomeno* haberi etiam posset *impenetrabilitas*, quæ ex *notione loci omnino* pendet. Igitur in hac *hypothesi* *extensio*, et *impenetrabilitas* sunt *proprietates corporum* *relativæ* duntaxat, non *absolutæ*, et *essentiales*. Sed quidquid sit de quæstionibus illis, nulla *ingenii subtilitate* umquam fortasse solvendis certissimum est, inter *universales corporis naturalis proprietates*

tes recensendam esse impenetrabilitatem.

IV. Quod spectat corporum vires, *gravitatis* scilicet, *attractionis*, et *inertiæ*; illarum quidem virium effectus in rerum natura constanter observamus; sed quid sint vires illæ, an ad ipsam corporum essentiam pertineant, nobis omnino ignotum fatemur; eas velut universales corporum proprietates habere nobis satis sit: in nostris enim institutionibus Physicis effectus præsertim consideramus, eosque calculo, quantum nobis licet, æstimamus, quod quidem sæpe vos monitos volumus. Probe autem observari debet virium illarum notio; neque credendum est, sibi mutuo repugnare vim inertię, et vim attractionis. Re quidem vera si omnes materię partes sese mutuo attrahant, jam nulla erit perfecta quies in rerum natura, idque etiã verum erit in ipsa Peripateticorum sententia: etenim secundum Peripateticos caelestia omnia corpora, quæ intuemur, in perpetuo sunt motu, et centrum gravium in ipso telluris centro positum est; ac proindè necessum est ad cujusvis lapidis jactum, æquilibrio nonnihil mutato, totam telluris molem commoveri. Id quidem vi inertię contrariõm videri posset; corpora enim tenderent ad motum. Verùm dum dicimus, per vim inertię corpora manere in quiete, seclusa vi qualibet impressa, res intelligenda est de quiete *apparente*; atque hinc patet qua ratione intelligi debeat *quiescibilitas* inter naturales materię proprietates numeranda. Neque tamen dicendum est, materię motum esse necessarium; cum enim vim quamlibet motricem materię indiderit Supremus rerum omnium Auctor, hanc eandem vim pro arbitrio potest auferre et corpora hac proprietate exuere. Tandem patet in iis, quæ hactenus explicavimus, contineri etiã *figurabilitatem* quæ

ex mutua attractione viriumque varietate pendet. Sed meminisse oportet *vis* nomine nihil aliud à nobis intelligi nisi effectum aliquem. Itaque corpus naturale merito definivimus substantiam sensibilem octo universalibus jam recensitis proprietatibus præditam. Probe autem notandum est, proprietates illas à nobis dici *universales*, non *essentiales*. Si quis igitur corpus consideraret, ommissa ex his proprietatibus aliqua, is quidem *incompletam* haberet corporis notionem, nec tamen *essentiale* aliud quod corporis attributum prætermisisset dici posset.

V. Ex his quæ hoc in articulo explicavimus, lux fortasse aliqua accedere potest iis, quæ de *materia*, *forma*, et *privatione* obscure tradunt plerique *Scholastici*. Affirmant scilicet, omnium corporum principium esse materiam *primam*, formam, et privationem. Materiam primam definiunt, *quod neque est quid, neque quantum, neque quale, neque quiddam eorum, quibus ens denominatur*. Hæc autem definitio ita potest intelligi, ut materiam *indeterminate* et *abstracte* consideratam significet, non attenta illius forma. Verùm ut fiat corpus aliquod *determinatum*, *formam substantialem* adjungi oportet; vocant autem formam substantialem id, per quod singulæ corporum species à se invicem differunt. Hæc autem omnia, licet à veteribus Philosophis paulo obscurius dicta, cum Recentiorum opinionibus componi fortasse possent; etenim si in corporibus admittamus vires quasdam *motrices*, *attractivas* scilicet et *repulsivas*, ex quibus oriatur specifica corporum differentia, vires illas pro formis substantialibus haberi minime repugnat. Et quidem illas *substantiales* appellari nihil absurdum est; etenim cum diversa motus directio, diversaque velocitas vi motrice diversa generentur: mutationes illæ considerari pos-

sunt tamquam *modi*, qui proinde ad substantiam aliquam referri debent; atque hinc contingit, ut vires motrices tamquam moderum subjectum ac proinde tamquam substantiæ appareant, qua de causa forme substantiales satis apte appellari poterunt. Hanc explicationem à veteri Philosophia non longe aberrare, colligitur ex ipsa formæ substantialis definitione; hanc enim his verbis definiunt Peripatetici: *actus primus substantialis unum per se cum materia constituens: principium motus et quietes per se et non per accidens: ex qua definitione oritur alia forma, quam accidentalem dicunt, quæ nihil aliud est, quam modificatio contingens.* Tandem quod spectat *privationem*, hoc vocabulum fecerunt Peripatetici, ut distinguerent corpus *factum et actuale*, seu, ut dicant, *in facto esse*, à corpore *faciundo*; quod vocant *in fieri*. Corporis actualis duo distinguunt principia, materiam et formam, at corporis in fieri tria principia admittant, materiam, formam et privationem; et quidem formam substantialem præcedere debet privatio. Hæc pauca de veteris scholæ opinionibus sine ullo partium studio observata sint, ut antiquos Philosophos à Recentiorum quorundam reprehensione vindicemus; aliqui enim Recentiores nihil ferè in veteri Philosophia inveniunt, quod non rideant, et Peripateticorum opinionibus sua non magis solida et probata substituunt dogmata, seu potius figmenta. Aristotelem virium fuisse ingenio excellentem, satis demonstrant plurima illius opera, quibus sane non parum honoris et gloriæ detraxerunt aliqui Interpretes. At non sine maxima Recentiorum injuria negari posset, in effectum observatione et cognitione longe feliciorum et locupletiorum esse hodiernam Physicam, quamvis post longam sæculorum seriem circa effectum causas

nihil ferè plus scire datum sit, nec fortasse dabitur umquam, donec rerum effectuumque omnium causam D. Opt. Max. æternam intueamur.

APPENDIX.

De quibusdam capitulis præcedentis utilitatibus.

I

Amplissimam meditationum Philosophicarum copia suppeditat caput præcedens: ex multis pauca utiliora seligemus. De summa corporum porositate perpetuisque efflaviis sermonem habuimus; hinc verò occasionem nacti, quotidianas corporis nostri nutritiones et vicissitudines contemplabimur. Accuratissimis observationibus compertum habuit Sanctorius ex ecto alimentorum libris, quas quis quotidie sumeret, quinquagesimam circiter partem in corporis substantiam converti. Sumpta igitur quinquagesima parte 8. libr. provenient

$5 \frac{3}{25}$ semiunciæ, quas scilicet singulis diebus ac-

quirimus, ac proinde per anni spatium corpori

nostro accedant 58. libr. $12 \frac{4}{5}$ semiunciæ, hoc

est, plusquam tertia pars totius corporis; tantumdem ergo per continuam dissipationem de corporis substantia decedere debet; alioqui in enormem excresceret molem. Jam verò si jactura eum in modum sese haberet, ut vetustissima corporis materia primum abiret, deinde quæ proximè minus vetusta est, et sic per gradus ad recentissimam usque, manifestum est ita omnino dissipari corporis nostri substantiam, ut post tres annos nihil vetus-

tæ materiæ superstes esset, alia plane ejus locum occupante. At quoniam veteres succedentesque particulæ simul pro ratione utriusque quantitatis promiscuæ expelli debent, fieri non potest, ut omnis materia in auras avolet, etiamsi mille annos homo viveret. Rem exemplo illustrabimus. Ponatur vas aquæ plenum, continens 150 libras, ex qui-

bus hauriantur $5\frac{1}{25}$ semiunciæ, et loco haustæ

aquæ infundantur vini puri semiunciæ $5\frac{3}{25}$ Se-

quenti die ex hoc mixto detrahantur iterum se-

miunciæ $5\frac{3}{25}$, et dein adjiciantur $5\frac{3}{25}$ vini puri,

et ita deinceps singulis diebus per annum integrum; quæritur quantum vini post annum futurum sit. Problematis hujus solvendi modum indicabimus: 150 libræ aquæ conficiunt 4800 semiuncias, ex qui-

bus detractis $5\frac{3}{23}$ semiunciis aquæ, et iterum

affusa æquali quantitate vini puri, remanent in va-

se $4794\frac{22}{25}$ semiunciæ aquæ cum $5\frac{3}{25}$ semiunciis vini

permixtæ. Jam si secundo die ex ac mixtura rursus

detrahas $5\frac{3}{25}$ semiuncias, et tantumdem vini pu-

ri adjicias, illæ semiunciæ detractæ $5\frac{3}{25}$ non ex

aqua pura constabunt, sed tantillum vini conti-

nent, quod in eadem proportione erit ad aquam,

ut $5\frac{3}{25}$ ad $4794\frac{22}{25}$, id est, numerus semiunciarum

aquæ residuæ post secundam detractionem erit ter-

tius proportionalis ad 4800 et $4794\frac{22}{25}$, quod qui-

dem evidens est. Simili ratione, tertio die detrac-

tis ex mixto semiunciis $5\frac{3}{25}$ patet numerum se-

miunciarum aquæ residuæ esse quartum propor-

tionalem ad 4800 et $4694\frac{22}{25}$ et ita porrò: ergo

completo anno, scilicet per 365^{am} extractionem,

residuæ aquæ pondus habebitur sumendo 466^{am}

proportionalem ad 4800 et $4798\frac{22}{25}$, seu evehen-

do $4794\frac{22}{25}$ ad 365^{am} potestatem, et dividendo

per numerum 4800 itidem ad 364^{am} potestatem

ejectum, quod quidem laboriosissimum per plu-

res menses calculum postularet. At rem per *loga-*

rithmorum tabulas compendiose absolvunt Alge-

bristæ, inveniuntque post completum annum re-

mansuras in vase 3251 $\frac{1}{5}$ semiuncias aquæ, ideo-

que 1548 $\frac{4}{5}$ semiuncias vini. Exemplum ad præ-

sentem casum transferatur. Aquæ puræ 150 libræ

repræsentent materiam, ex qua corpus compo-

tur, $5 \frac{3}{5}$ semiunciæ vini puri quotidie infusi re-

ferant novam materiam corpori nostro singulis diebus additam, erit materia vetus semiunciarum

$\frac{1}{5}$ — seu libr. 101, semiunciarum $\frac{2}{4}$ 19 —; nova

autem substantia erit libr. 48, semiunciarum

$\frac{4}{5}$ 12 —. Itaque corpus humanum tertiam ferè subs-

tantia partem post annum integram amittet, et protracto calculo invenitur elapso decennio supersitem futuram esse dumtaxat partem quinquagesimam. Prætermittendum tamen non est à nobis positum fuisse omnes corporis partes æquabiliter et uniformiter dissipari; quamquam certissimum sit ossium dissipationem multo lentiorē esse, quam partium fluidarum. Sed quidquid sit, ex his saltem manifestum est, in corporibus nostris velocissimam mutationem contingere, atque hic perpetuæ vicissitudini obnoxias esse durissimas corporis nostri partes: et quidem nullum est in corpore animali os tam durum, tam compactum quod non nutriatur, ac proinde quod non mutetur, et partem sui amittat novamque recuperet.

Ecquis non mirabitur omnipotentem Dei manum, quæ in corporis nostri structura, tot subtilissima disposuit instrumenta ad nutritionem et evaporationem necessaria! At singulos ætatis humanæ gradus, diversosque corporis nostri status paulo attentius contemplemur. In puerili ætate partes sunt tenellæ, viscosæ, aqua abundant, infinitisque canaliculis perforatæ, quos quidem canaliculos in ossibus, membranis, cartilaginibus,

vasorum tunicis, tendinibus et in cute ipsa demonstrant injectiones anatomicæ. Hinc fit ut vis, quæ in corpore animali motus principium est, quæcumque sit vis illa, molliores partes facilius extendat. Progressu temporis robustiores fiunt partes, atque confirmantur, in adulta scilicet ætate; atque id tamdiu fit, donec tamen extendendis solidis aut amplius satis sint cordis vires. Attamen facile adhuc flexibilis manet *cellularis* textura multis in locis pinguedinem sanguinemque admittit, hinc pinguiores fiunt adulti ad certum usque tempus, nec tamen crescant. Provec-ta ætate textura cellularis fit crassior, rigescunt sensum ossa, cartilagine in ossa convertuntur, vasa excretoria comprimantur, minima orificia clauduntur, secretiones minuuntur, sanguis exsiccat, et in singulis porporis partibus terrestrem veluti humorem deponit. Hinc partes omnes duriores observantur, hinc crustæ ossæ in ipsis arteriis, in ossium superficie et maximè in vertebriis deprehenduntur. His gradibus ad senectutem mortemque ipsam pergimus. Solvitur tandem fragilis hæc corporis nostri machina iterum reparanda et ad meliorem æternamque vitam revocanda.

II. *Resurrectio mortuorum*, inquit S. Augustinus serm. 150. *præcipua fides Christianorum*: et quidem, *statum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium*: ait S. Paul. ad Hebr. 9. Itaque cum increduli quidam implique homines, ex iis quæ n. præced. diximus, plurima objiciant resurrectionis dogmati contraria, hinc officii nostri partes esse duximus sanctum illud religionis decretum spei timorisque plenum à cavillationibus vindicare. Quomodo, inquam, ex corporis particula, quæ per insensibilem transpirationem assidue evanescent, in eodem corpore iterum coales-

centi. Illæ eadem particulæ in alia corpora, in aliorum hominum substantiam transeunt; objectioni vim addere conantur, fingendo hominum corpora ab animalibus carnivoris vel antropophagis hominibus absorpta. Qua ratione fieri poterit, ut unusquisque carnem suam repetat atque revocet? cum unus hominis caro in carnem alterius transmigraverit? Porro quamvis corporum resurrectionis solius divinæ potestatis opus sit, cujus causas et rationem temere quis investigaret, ait Athenagoras de mortuorum resurrectione, everti tamen debent argumenta quibus fidem nostram oppugnare conantur religionis hostes. Igitur quamvis corporis nostri materia per insensibilem transpirationem avolaverit et in vellæ carnivoræ aut barbari hominis substantiam transiverit, Deus eandem discernet et corpori, cujus erit, restituet. Particulæ omnes, quæ ab ortu ad mortem usque corpus nostrum per diversas ætates compegerunt, nobiscum non resurgent; tunc enim enormis magnitudinis monstra excitaremur. Deus eam nobis restituet, quam ipse decrevit, magnitudinem, de qua quidem magnitudine nihil fides docet. Nihil autem à ratione alienum est; imò ratio ipsa demonstrat, Deum omnipotentem dispersas materiæ particulas quæ uniuscujusque hominis substantiam per totum vitæ decursum componebant, colligere et eligere posse, atque in eam quam jubet, magnitudinem revocare: ita modificabitur illa in unoquoque materies, ut nec aliquid ex ea pareat, et quod alicui defuerit, ille supleat, qui etiam de nihilo potuit, quod voluit operari: ut ait S. Augustinus in Enchiridio cap. 90. quamvis ergo mortuorum resurrectio et omnes, quæ ad eam pertinent, mutationes divinæ sint potestatis opus, altissimumque mysterium, id tamen rationi mi-

nimè contrarium est; et certa fide tenendum, omnes homines in propria carne resurrecturos, ante divini judicis tribunal constituendos, ut probi donentur præmio, improbi autem supplicio mancipentur.

III. Quamvis in adorando Eucharistiæ Sacramento potentiæ, amoris et benevolentiaæ thesauros effunderit et explicaverit Christus Dominus, non desunt tamen ingratisissimi impiissimique homines, qui ad oppugnandum illud divinæ bonitatis mysterium, in disputationibus philosophicis de corporum natura ineptissimas cavillationes quærunt et audacissime jactitant. Cavendum quidem est, ne sacrosancta religionis mysteria curiosius scrutari atque explicare præsumant Philosophi; si enim opinio aliqua aut theologica, aut philosophica mysterii rationem ita afferat ut nullum fidei locum relinquat, hæc statim rejicienda. At omnes ingenii sui vires intendere debent religiosi verique Philosophi, ut sanctissima fidei dogmata ab impiorum hominum conatibus defendant, eaque supra rationem esse, non tamen rationi contraria, ostendant. Quatuor sunt argumenta philosophica quæ Novatores maximè jactare solent.

1. corpus Christi simul esse in pluribus locis.
2. corpus Christi veras non habere corporis proprietates, non esse eantum, locum non occupare.
3. accidentia panis et vini remanere post factam consecrationem sine subjecto.
4. accidentia illa habere omnes proprietates substantiæ.

Ex illis objectionibus duæ pertinent ad corpus Christi, duæ aliæ ad accidentia; quæ quidem omnes ex dictis de corporis natura facile refelluntur. Quod duas priores objectiones spectat, patet rationi contrarium non esse, illam existendi modum, quò Christum in Eucharistia existere certa fide docemur: etenim de ipsa corporis essentia non consentiunt inter se

Philosophi; imò plurimi apud ipsos Novatores cultissimi doctissimique Physici extensionem et impenetrabilitatem ad corporis essentiam non pertinere, sine ulla dubitatione affirmant; in qua quidem sententia duæ priores objectiones evanescent. Certissimum omnino est corpus Christi in Eucharistia suam habere *quantitatem*; nempe partes revera sunt diversæ et extra se invicem, alioqui non esset corpus humanum. At quantitas illa, quam habet corpus Christi in Eucharistia, dicitur quidem extensionem partium *in ordine ad se*, seu per eam quantitatem fit, ut pars si extra aliam partem; sed non dicit extensionem *in ordine ad locum*, hoc est, per eam non fit, ut pars occupet locum. Igitur corpus Christi in Eucharistia nec *definitive*, nec *circumscriptive* continetur; non quidem definitive, nam corpus Christi contineri definitive sub *speciebus*, est ita sub illis existere, ut non sit alibi, quod repugnat fidei, quæ docet, Christum esse in calis et in hostiis consecratis. Neque continetur circumscriptive, nam contineri circumscriptive est respondere variis spatii partibus; at corpus Christi non respondet variis spatii partibus, cum non habeat extensionem impenetrabilem. Ille quidem existendi modus nullum in rebus creatis exemplum habet, et miraculis plenus est, ac proinde merito vocatur *sacramentalis*, seu modus, qui soli Sacramento conveniat. At modum illum existendi absurdum non esse et divinæ omnipotentiae ac rationi non repugnare, patet ex iis, quæ de extensione, impenetrabilitate, loco et spatio fuse disseruimus.

Quod spectat *accidentia*: accidentium nomine intelligunt panis et vini qualitates, *colorem*, *quantitatem*, *saporem*. Eæ autem qualitatem remanent in Eucharistia, iis afficiuntur sensus nostri, facta

consecratione. Qualitates illæ à Concilio Laterano IV. vocantur: *panis et vini species*: à Concilio Constantiensi dicuntur: *accidentia panis et vini*; Concilium Tridentinum Lateranensis Concilii phrasim retinuit. Observandum est, duplicem à Peripateticis distingui *quantitatem*, aliam *internam*; *externam* aliam: primam dicunt partes *entitativas* et *substantiales*, quæ ita sunt de essentia corporis, ut iis sublatis destruat corpus. Hæc quantitas corpus extendit in ordine ad se, hoc est partes entitativas alias extra alias ita constituit, ut entitas partis unius tota sit extra entitatem partis alterius, et tamen omnes in eodem loco reperiantur. Quantitas externa nihil est aliud, quam extensio sensibilis, quæ partes jam extensas in ordine ad se, extendit in ordine ad locum. Hæc Peripateticorum opinio aliqua ex parte convenit cum hypothesi Leibnitiana, quæ corporum partes ab ipsa extensione distinguit, sed extensionem sensibilem velat merum phenomenon, non tamquam aliquid substantiale aut accidens absolutum admittit. De fide est, accidentia remanere sine subjecto *substantiali* panis et vini; at de fide non est ea non habere subjectum aliquod accidentale. Accidentia manere ajunt plerique Theologi in panis et vini quantitate, *externa* scilicet, quæ remanet in Eucharistia consecrata, et quantitatem illam aliasque sensibiles qualitates *accidentia absoluta* appellant, eo quod sine ullo subjecto maneant. Novam opinionem excogitavit, aut saltem maximè illustravit atque amplificavit Magnarus noster. Species sensibiles, quas *intentionales* vocat non aliud esse docet, quam actionem ipsam objectorum in sensus. Dum autem in Eucharistia non supersit panis substantia, in sensus illa agere non potest; sed Deus per seipsum soloque imperio supplet actionem subs-

tantia panis, facta in sensibus nostris eadem modificatione sive impressione, quam panis ante consecrationem producebat. Unum hic diligenter monere oportet, Concilia Lateranense, Florentinum et Tridentinum *accidentium* nomen non usurpasse, sed *specierum*. Quæ cum ita sint, catholica fide certum ac definitum non est accidentia absoluta ad fidem pertinere; sed hoc certissime tenendum est; totam panis et vini substantiam converti seu transmutari in corpus et sanguinem Christi; species verò seu accidentia remanere fidei auctoritate et sensuum iudicio indubitatum est. Verùm quid sint et in quo consistant species illæ, Ecclesia non pronuntiavit. Quamobrem dum Synodus Constantiensis damnavit hanc Wicleffi propositionem: *in Eucharistia non manent accidentia sine subjecto*; censent Theologi censuram non cadere in accidentia, sed in accidentium subjectum, scilicet in substantiam panis et vini quam supresse dicebat Wicleffus. Quòd autem nutritionem spectat, responderi solet, vel Deum aliam substituere materiam, qua corpora nutriantur, vel per se corpora nostra sustentare; qui enim corpora ex nihilo produxit, potest haud dubie illa sustentare ac nutrire. Itaque ex his omnibus concludere licet, sacrosanctum Eucharistia mysterium incomprehensibile quidem esse et ineffabile, non tamen à divina omnipotentia et ratione alienum; quare hanc appendicem absolvemus Concilii Tridentini verbis sess. 13. cap. 1. ubi sermo est de ratione, qua Christus est in Eucharistia: *quam etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo, cogitatione per fidem illustrata, assequi possumus, et constantissime credere debemus*: quæ quidem verba non de hoc Sacramento tantum, sed de aliis omnibus fidei nostræ mysteriis sancte tenenda sunt.

INDEX PROOEMIUM.

	Pag.
CAPUT I. <i>De natura, et divisione Physices.</i>	1
CAPUT II. <i>De regulis philosophandi.</i>	5
REGULA I. <i>Effectum naturalium causæ non plures sunt admittendæ, quam quæ et veræ sunt, et effectibus explicandis sufficiunt.</i>	ibid.
REGULA II. <i>Effectum naturalium ejusdem generis eadem sunt causæ.</i>	6
REGULA III. <i>Qualitates, quæ in omnibus corporibus, in quibus experimenta sumere licet, sine ullo earumdem qualitatum incremento, vel decremento observantur, pro universalibus corporum qualitibus haberi debent.</i>	8
REGULA IV. <i>In Philosophia experimentalis propositiones ex phænomenis per inductionem collectæ non obstantibus contrariis hypothesis pro veris aut accurate, aut quam proximè haberi debent; donec alia occurrant phænomena, per quæ aut accuratiores reddantur, aut exceptionibus obnoxia.</i>	10
PARS PRIMA PHYSICÆ.	
SECTIO I. <i>De universalibus corporum viribus.</i>	12
CAPUT I. <i>De vi inertie, plurimisque inde colligendis Physices principijs.</i>	13
ARTIC. I. <i>De vera notionem, et existentiam vis inertie.</i>	ibid.
CONCLUSIO. <i>Demonstratur vis inertie.</i>	16
ARTIC. II. <i>De principio actionis, et reactionis.</i>	24
CONCLUSIO. <i>Reactionem actioni contrariam, et æqualem esse demonstratur.</i>	25
ARTIC. III. <i>De virium compositione.</i>	31
APPENDIX. <i>De quibusdam capitulis præcedentis utilitatibus.</i>	38
CAPUT II. <i>De vi attractionis, varisque illius speciebus.</i>	43
ARTIC. I. <i>De attractione generatim considerata.</i>	ibid.
CONCLUSIO. <i>Universalem inter corpora omnia attractionem demonstrant phænomena.</i>	47
ARTIC. II. <i>De prima attractionis lege.</i>	55
CONCLUSIO. <i>Attractionis universalis lex est, ut corpora omnia sese utraque in ratione directâ massarum, et duplicata inversa distantiarum.</i>	59